Kurios šalies teismas kompetentingas?

Švedija

1 Ar turėčiau kreiptis į bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismą, ar į specializuotą teismą (pavyzdžiui, darbo teismą?)

Civilinės teisės ginčus paprastai nagrinėja bendrosios kompetencijos teismas. Byla turi būti iškeliama jurisdikciją turinčiame apylinkės teisme (šved. *tingsrätt*). Du specializuoti teismai nagrinėja tam tikrų rūšių civilines bylas, būtent Darbo teismas (šved. *Arbetsdomstolen*) ir Rinkos teismas (šved. *Marknadsdomstolen*). Yra ir tam tikrų apylinkių teismų, nagrinėjančių specifinių rūšių bylas. Informaciją apie šių teismų jurisdikciją galima rasti atsakyme į 3 klausimą.

Daugiau informacijos apie bendrosios kompetencijos teismus galima rasti čia, o apie specializuotus teismus − čia.

Tam tikrus civilinės teisės ginčus nagrinėja įstaigos, kurios iš tikrųjų nėra teismai. Laikydamosi supaprastinto proceso tvarkos, vykdymo institucijos gali reikalauti, kad šalis atliktų mokėjimą arba imtųsi kitų priemonių. Šių institucijų sprendimus galima ginčyti apylinkės teisme. Tam tikrus ginčus, susijusius su nuoma, nagrinėja specializuoti nuomos teismai (šved. *hyresnämnder*) arba nuomojamo turto teismai (šved. *arrendenämnder*).

2 Kai byla teisminga bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismams (t. y. tokias bylas nagrinėti kompetentingiems teismams), kaip žinoti, į kurį teismą kreiptis?

2.1 Ar bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismai skirstomi į žemesnės ir aukštesnės instancijos teismus (pavyzdžiui, apylinkės teismai priskiriami prie žemesnės, o apygardos teismai – prie aukštesnės instancijos teismų) ir jeigu taip, kuris iš jų kompetentingas nagrinėti mano bylą?

Iš esmės visos civilinės bylos pirmiausia iškeliamos žemiausios instancijos, t. y. apylinkės, teisme (šved. *tingsrätt*).

2.2 Teritorinis teismingumas (byla teisminga miesto A ar miesto B teismui?)

2.2.1 Bendroji teritorinio teismingumo taisyklė

Pagal bendrą taisyklę byla turi būti iškeliama atsakovo gyvenamosios vietos teisme. Fizinis asmuo laikomas gyvenančiu vietoje, kurioje yra registruotas. Informaciją apie tai, kur asmuo yra registruotas, gali suteikti Švedijos mokesčių inspekcija (šved. *Skatteverket*) (tel. +46 (0)8 56 48 51 60). Paprastai juridinių asmenų buvimo vieta laikoma vieta, kurioje yra jų registruotoji būstinė.

Švedijos teisme bylą iškelti galima net ir tais atvejais, kai asmuo negyvena Švedijoje. Jeigu atsakovas neturi gyvenamosios vietos, byla gali būti iškelta pagal vietą, kurioje jis yra apsistojęs, arba kai kuriais atvejais − pagal vietą, kurioje jis paskiausiai gyveno ar buvo apsistojęs. Dėl kai kurių civilinių ginčų byla Švedijoje gali būti iškeliama, net jeigu atsakovas gyvena užsienyje. Svarbiausias tokios jurisdikcijos pagrindas bus tai, kad turtas yra Švedijoje arba sutartis buvo sudaryta Švedijoje.

Tarptautinėse bylose svarbu atsiminti, kad Švedijos nuostatas, kurioms reglamentuojama teismų jurisdikcija, galima taikyti tik tais atvejais, kai Švedija turi jurisdikciją. Dažniausiai Švedija turi jurisdikciją, jei Švedijos teismas turi jurisdikciją pagal nacionalines nuostatas, kuriomis reglamentuojama teismų jurisdikcija. Šiomis aplinkybėmis taip pat būtina atsižvelgti į bet kokius tarptautinius susitarimus, kurie gali būti taikomi. Svarbiausi iš jų yra Reglamentas „Briuselis I“, Briuselio konvencija ir Lugano konvencija; visuose šiuose dokumentuose reglamentuojama teismų jurisdikcija tais atvejais, kai atsakovas gyvena valstybėje, kurioje taikomas minėtas reglamentas arba konvencijos. Visų pirma juose taip pat nustatyta, kad jurisdikcijos pagrindai, kuriais remiantis ieškinys dėl įpareigojimo sumokėti gali būti pareiškiamas toje valstybėje, kurioje atsakovas turi turto, negali būti taikomi asmeniui, turinčiam gyvenamąją vietą valstybėje narėje arba valstybėje, kuri yra konvencijos šalis.

2.2.2 Bendrosios taisyklės išimtys

2.2.2.1 Kada galiu pasirinkti, į kurį teismą kreiptis: į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą) ar kitą teismą?

Yra įvairių jurisdikciją reglamentuojančių taisyklių, kuriose nurodyta, kad byla taip pat gali būti iškeliama kitame nei atsakovo gyvenamosios vietos teisme. Įvairiuose tarptautiniuose susitarimuose, kaip antai Reglamente „Briuselis I“ ir Lugano konvencijoje, taip pat yra taisyklių dėl konkuruojančių jurisdikcijų.

Toliau nurodomos svarbiausios Švedijos taisyklės dėl konkuruojančių jurisdikcijų:

kiekvienas asmuo, kuris patyrė žalą, gali iškelti bylą toje vietoje, kurioje buvo padarytas žalą sukėlęs veiksmas arba kurioje atsirado žala. Iš esmės ši taisyklė netaikoma sutarties pažeidimo atveju. Ieškinys dėl žalos, patirtos dėl nusikalstamos veikos, gali būti pareiškiamas atsižvelgiant į pradėtą nusikaltimo baudžiamąjį persekiojimą;

vartotojų bylas prekiautojui, susijusias su nedidelėmis sumomis, vartotojai gali iškelti savo gyvenamosios vietos teisme;

bylos, susijusios su sutartine prievole atlikti mokėjimą, tam tikrais atvejais gali būti iškeliamos sutarties sudarymo vietoje. Kita vertus, Švedijos teisėje nėra nuostatos, pagal kurią jurisdikcija būtų suteikiama sutarties vykdymo vietos teismui;

tam tikrais atvejais bylą prekiautojui, susijusią su ginču dėl verslo veiklos, galima iškelti pagal verslo vykdymo vietą;

ieškiniai, susiję su vaiko globa, būstu ir lankymo teisėmis, paprastai nagrinėjami pagal vaiko gyvenamąją vietą (taip pat žr. skiltį „Tėvų atsakomybė − Švedija “).

bylos, susijusios su vaiko išlaikymu, paprastai iškeliamos atsakovo gyvenamosios vietos teisme, tačiau ieškiniai dėl tėvystės (motinystės) nustatymo, šeimos bylos ir su tėvų atsakomybe susijusios bylos (vaikų globa ir gyvenamoji vieta) gali būti nagrinėjamos kitame teisme.

2.2.2.2 Kada turiu kreiptis ne į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą), o į kitą teismą?

Švedijos teisėje galioja įvairios išimtinės jurisdikcijos taisyklės, kuriose nustatyta, kad byla turi būti iškeliama konkrečiame teisme. Išimtinės jurisdikcijos taisyklės taip pat nustatytos įvairiuose tarptautiniuose susitarimuose, pvz., Reglamente „Briuselis I“, Briuselio ir Lugano konvencijose. Jeigu byla, kuriai taikoma kuri nors iš šių taisyklių, yra iškeliama teisme, neturinčiame išimtinės jurisdikcijos, teismui neleidžiama tos bylos nagrinėti.

Toliau nurodomos svarbiausios Švedijos išimtinės jurisdikcijos taisyklės:

daugumą turtinės teisės ginčų turi nagrinėti turto buvimo vietos teismas;

kai kuriuos su turtu susijusius ginčus turi nagrinėti turto teismas (šved. *fastighetsdomstol*) arba specializuoti nuomos ar nuomojamo turto teismai (šved. *hyresnämnd* arba *arrendenämnd*). Tai vėlgi priklauso nuo turto buvimo vietos;

su paveldėjimo teise susijusias bylas turi nagrinėti vietos, kurioje gyveno mirusysis, teismas;

ginčus, susijusius su santuoka ir sutuoktinių turto padalijimu, turi nagrinėti vienos iš šalių gyvenamosios vietos teismas;

kai ginčą turi nagrinėti Darbo teismas (šved. *Arbetsdomstolen*) arba Rinkos teismas (šved. *Marknadsdomstolen*), bylos negalima iškelti atsakovo gyvenamosios vietos bendrosios kompetencijos teisme;

daugeliui ginčų, susijusių su aplinkosaugos teise, jūrų teise ir intelektinės nuosavybės teise, galioja specialios taisyklės, pagal kurias jurisdikcija suteikiama tik vienam teismui;

Svea apeliacinis teismas (šved. *Svea hovrätt*) turi išimtinę jurisdikciją nagrinėti tam tikrus skundus, susijusius su užsienio teismų sprendimų vykdymu.

2.2.2.3 Ar šalys gali pasirinkti teismą, kuris paprastai nebūtų kompetentingas nagrinėti bylą?

Šalys gali sudaryti susitarimą ir nustatyti, kad ginčas gali arba turi būti nagrinėjamas tam tikrame teisme. Tai vadinama jurisdikcijos praplėtimo susitarimu ir jis turi būti rašytinis. Susitarime galima nustatyti, kad vienas teismas turi išimtinę jurisdikciją. Taip pat galima susitarti, kad jurisdikciją turės ne tas teismas, kuris nustatomas pagal įprastas taisykles. Šalys taip pat gali nustatyti, kad jurisdikciją turės daugiau nei vienas teismas.

Iš esmės teismas, kuriam šalys priskyrė jurisdikciją, turi priimti nagrinėti jame iškeltą bylą. Tačiau ši taisyklė netaikoma, jeigu susitarimas prieštarauja kuriai nors išimtinės jurisdikcijos taisyklei. Jeigu viena iš šalių teigia, kad jurisdikcijos praplėtimo susitarimas negalioja, teismas taip pat turi išnagrinėti tokį argumentą ir gali nuspręsti, kad jis neturi jurisdikcijos.

Teismas, kuris priešingu atveju neturėtų jurisdikcijos, gali turėti jurisdikciją, jeigu atsakovas neprieštarauja, kad bylą nagrinėtų jurisdikcijos neturintis teismas (tai vadinama numanoma prorogacija). Tačiau taip negali būti, jeigu taikomos išimtinės jurisdikcijos taisyklės; teismas šį klausimą turi išnagrinėti savo iniciatyva. Tačiau teismas savaime nenagrinės klausimo, ar byla keliama pažeidžiant pagrindinę taisyklę, taisykles, kuriomis reglamentuojama konkuruojanti jurisdikcija, arba jurisdikcijos praplėtimo susitarimą. Bet koks teiginys, kad teismas neturi jurisdikcijos, turi būti išsakomas šalims pirmą kartą padarant pareiškimus byloje. Tačiau jeigu atsakovas apskritai nepadaro jokio pareiškimo ir teismas turi priimti sprendimą už akių, teismas turi išnagrinėti klausimą, ar jis turi jurisdikciją.

3 Kai byla teisminga specializuotiems teismams, kaip sužinoti, į kurį teismą reikėtų kreiptis?

Civilinius ginčus nagrinėja du specializuoti teismai, būtent Darbo teismas (šved. *Arbetsdomstolen*) ir Rinkos teismas (šved. *Marknadsdomstolen*). Darbo teismas nagrinėja darbo santykių ginčus, t. y. ginčus, susijusius su darbuotojo ir darbdavio santykiais. Rinkos teismas nagrinėja ginčus, susijusius su konkurencijos ir rinkodaros teise.

Tam tikri apylinkių teismai (šved. *tingsrätter*) nagrinėja konkrečių rūšių civilines bylas. Penki Švedijos apylinkės teismai taip pat yra žemės ir aplinkos teismai (šved. *mark- och miljödomstolar*). Šie teismai nagrinėja bylas, kurioms taikomas Aplinkosaugos kodeksas (šved. *miljöbalken*), ir bylas, susijusias su žemės nusavinimu ir žemės dalijimu į sklypus. Jūrų bylas nagrinėja septyni apylinkės teismai, kurie taip pat yra jūrų teisės teismai (šved. *sjörättsdomstolar*). Galioja specialios taisyklės, taikomos intelektinės nuosavybės teisės ginčams, visų pirma susijusiems su patentais; šiose bylose išimtinę jurisdikciją turi Stokholmo apylinkės teismas (šved. *Stockholms tingsrätt*).

Paskutinis naujinimas: 12/11/2015

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.